

Politiets forebygging av vold i nære relasjoner

En teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (OPPG300)

Politihøgskolen

2014

Kand.nr: 312

Antall ord: 5545

Innhold

Kapittel 1 - Innledning	3
1.1 Bakgrunn for valg av tema	3
1.2 Problemstilling	3
1.3 Avgrensning	4
1.4 Nøkkelbegreper i problemstillingen	4
 Kapittel 2 - Metode.....	5
2.1 Teoretisk oppgave	5
2.2 Kildekritikk	6
 Kapittel 3 - Hoveddel – teori og drøftelse	7
3.1 Statistikk/mørketall	8
3.2 Politiets forebyggende virksomhet	9
3.3 Voldshjulet	9
3.4 Ulike forebyggende tiltak	11
3.5 Tverrfaglig samarbeid og utfordringer ved dette	16
 Kapittel 4 - Oppsummerende avslutning	17
4.1 Litteraturliste	18
4.2 Nettartikler/nettsider	19
4.3 Lovverk	20
4.4 Selvvalgt pensum	20

Kapittel 1 - Innledning

Vold i nære relasjoner er et problem i Norge. Det finnes få klare statistikker på i hvor stor grad problemet er voksende eller synkende, men det som er sikkert er at det årlig er alt for mange episoder med vold i nære relasjoner. Stadig må politiet ut å rydde opp i voldsepisoder i vanlige husstander. Det vanligste tilfellet er at mannen utøver vold og kvinnen er offeret, men i enkelttilfeller er det motsatt, og ofte er det også barn involvert. Politiet anser dette som et stort problem, og prøver å være med å finne forebyggende tiltak slik at statistikken på sikt peker nedover.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Jeg har valgt å skrive om temaet vold i nære relasjoner fordi jeg mener det er et viktig tema å lære mer om. Forebygging av dette tema er særdeles viktig for at alle skal føle seg trygge og ivaretatt i sitt eget hjem. Jeg ønsket å lære mer om hva politiet kan gjøre for å forebygge vold i nære relasjoner.

Under perioden ”politi og samfunn” i B3, hadde vi gjesteforeleser Bjørn Løvland på besøk, hvor han fortalte om sitt tidligere forhold der han slo kjæresten sin gjentatte ganger over en periode. Til slutt fikk han beskjed av kjæresten; enten går du i terapi for volden eller så er vårt forhold over. Løvland valgte terapi og dette viste seg å endre livet hans. I dag jobber han som terapeut for sinne- og voldsproblematikk. Denne forelesningen var veldig interessant og lærerik. Likevel kjente jeg et sinne og ble sjokkert da jeg forsto at *han* hadde gjort dette mot noen for bare noen år tilbake. Det var dette som først vekket min interesse for vold i nære relasjoner.

1.2 Problemstilling

Den problemstillingen jeg har valgt er;

Hva kan politiet gjøre for å forebygge vold i nære relasjoner?

1.3 Avgrensning

I følge Aas (2013) er det kvinnen som fremstår som den voldsutsatte i parrelasjoner i over 90 % av tilfellene. Det hender også i enkelte tilfeller at det er kvinnen som utøver vold mot mannen. Jeg har likevel valgt å belyse oppgaven min ut i fra Aas' statistikk og skrive ut i fra at det er mannen som utøver vold mot kvinnen. Det er også ofte barn innblandet, men jeg velger å se bort i fra barnet i denne oppgaven på grunn av oppgavens størrelse og ordbegrensning.

Videre har jeg valgt å avgrense oppgaven til det forebyggende arbeidet og viktigheten av politiets tilstedeværelse på stedet, og ser bort i fra den videre etterforskningsdelen. Dette gjør jeg fordi at fokuset og det viktigste ved bekjempelse av vold i nære relasjoner er de vurderingene og avgjørelsene som blir gjort av politiet da de er på stedet.

1.4 Nøkkelbegreper i problemstillingen

Vold

Vold er et vagt begrep og kan defineres på mange forskjellige måter. Isdal skriver at vold er enhver handling som skader, skremmer, påfører smerte eller krenker en annen person. Utgjør handlingen at personen må gjøre noe mot sin vilje eller at den slutter å gjøre noe den ønsker er også dette definert som vold. (Isdal, 2000). Vold kan utøves både fysisk, psykisk eller seksuelt. Askeland sier at *"vold må sees på som et traume"*. (Askeland m.fl. 2002:69).

Forebygging

"Å forebygge vil si å være i forkant og forhindre at noe negativt skjer." (Lie, 2011:21).

Forebyggende arbeid er en stor del av politiets oppgaver og det er viktig at politiet har fokus på det forebyggende politiarbeidet for å forhindre at lovbrudd oppstår.

Det finnes to typer forebygging, proaktiv og reaktiv. Proaktiv forebygging er tiltak som settes i verk før lovbrudd oppstår, mens reaktiv forebygging er tiltak som iverksettes etter at lovbrudd har skjedd. Politiet må derfor veksle mellom målrettet og hendelsesstyrt ordenstjeneste. (Edvinsen, 2009). I tilfeller med vold i nære relasjoner vil politiet måtte handle reaktivt på grunn av at volden først oppdages *etter* at den er blitt utøvd. Første tilfelle

av vold er derfor vanskelig å forebygge. Videre forebygging vil være viktig for å unngå gjentakelse av vold og utrygghet i hjemmet.

Vold i nære relasjoner

I politidirektoratets veiledning (2009:8) beskrives vold i nære relasjoner som *”handlinger som har til hensikt å utøve eller opprettholde makt og kontroll i en familiestruktur.”* Målet med handlingen er å tvinge partneren sin eller andre personer i familien til å underkaste seg hans vilje. Dette skjer som oftest i deres eget hjem.

”Vold i nære relasjoner omfatter handlinger som innebærer ulike former for trusler, tvang, psykisk og fysisk vold, begrensning av bevegesfriheten eller andre former for krenkelser av en nærstående person.” (Politidirektoratet, 2009:20). Som man ser så kan vold i nære relasjoner være så mangt.

Kapittel 2 - Metode

Sosiologen Vilhelm Aubert definerer *metode* slik; *”En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder.”* (Dalland, 2012:111).

2.1 Teoretisk oppgave

Jeg har valgt å skrive en teoretisk oppgave fordi det vil hjelpe meg å belyse politiets arbeid mot forebygging av vold. En teoretisk oppgave handler om å kartlegge litteratur som allerede er utarbeidet. Man skal presentere den utvalgte teorien og anvende denne for å belyse problemstillingen. Utfordringen min ble å få til en problemstilling som ikke ble alt for omfattende i forhold til oppgavens ordbegrensning. Avgrensningen i punkt 1.3 ble derfor sentral for hvordan oppgaven ble løst. I hoveddelen har jeg valgt å ha teori og drøftelse sammen, for å få riktig flyt i oppgaven.

Jeg har brukt relevant teori fra pensum på politihøgskolen. Jeg har vært på biblioteket hvor jeg har lest bøkene "Politinngrep i familiekonflikter" og "Meningen med volden", samt at internettsøk har vært en stor del av arbeidet på leting etter aktuell teori. Jeg har blant annet sett på tidligere bacheloroppgaver som ligger ute på PIA som omhandler vold for å se på deres litteraturvalg, og jobbet meg videre ut i fra deres valgte litteratur. Videre har jeg søkt aktivt og sett på nettsidene til regjeringen, deriblant brukt NOU 2003 nr. 31 som omhandler vold i nære relasjoner, bibsys, politidirektoratet og politiet.no. Søkord som har blitt brukt via google og bibsys er "vold i nære relasjoner", "vold i parforhold", "familievold". I tillegg har jeg brukt lovverket til å belyse aktuelle lover.

Jeg har forsøkt å belyse oppgaven slik at andre potensielle lesere kan se teorien fra flere sider. Teorien jeg har valgt ut mener jeg er relevant for min problemstilling. Det finnes mye litteratur om vold i nære relasjoner, men litteraturutvalget har vært noe begrenset ettersom dette er en oppgave som omhandler *politiets* forebygging.

2.2 Kildekritikk

Det er både fordeler og ulemper ved å skrive en teoretisk oppgave. En fordel er at kvalitativ og kvantitativ data allerede er drøftet i form av forskningsarbeid som intervju, observasjon eller spørreskjema, noe som blir betegnet som primærkilder. Når disse forskningsarbeidene drøftes og tolkes videre av andre personer, går dette over til å bli sekundærkilder. Det finnes mye litteratur om vold i nære relasjoner. En ulempe kan være at litteraturen som ligger ute ofte kommer nettopp fra sekundærkilder. Sekundærkilder er allerede tolket, og basert på primærkilder. En annen ulempe kan være at litteraturen ofte er utdatert da samfunnet stadig er i endring. Teorier og litteratur bør utarbeides i tråd med samfunnsutviklingen dersom kildene skal kunne kalles pålitelige. Pålitelige kilder er alfa og omega for å finne god litteratur å anvende. Når det kommer til pålitelighet kan internettsøk oppleves litt både/og. Det kan være utfordrende å finne fagstoff som er relevant, seriøst og kvalitetssikret. (Dalland, 2012:66). Jeg har for det meste brukt kvalitetssikret og seriøse sider som nevnt i punkt 2.1, men også vært innom andre sider i form av artikler.

Kilder og teorier kan tolkes ut i fra blant annet vår egen forståelse og erfaring fra praksisåret. Pensum om vold i nære relasjoner fra B3 bidrar også til at man gjør seg opp en mening om temaet. Dette kan være med på å påvirke oss ved at vi ser problematikken på vold i nære relasjoner gjennom vår egen lærdom og våre politierfaringer. Dette kan i tillegg være med på

at jeg utelukker relevant litteratur som kanskje burde vært med i denne besvarelsen. Jeg har likevel forsøkt å være bevisst på valg av litteratur for å få belyst problemstillingen og oppgaven på en best mulig teoretisk måte og ikke ut i fra mine egne erfaringer.

Kapittel 3 - Hoveddel – teori og drøftelse

En av politiets mange oppgaver er å iverksette etterforskning av straffbare hendelser. Dette står hjemlet i straffeprosessloven §§ 224-226, som sier noe om når politiet kan starte etterforskning og formålet med etterforskningen. Ved enkelte saker er det politiet selv som oppretter straffesak. Det må da være begått lovbrudd hvor det foreligger offentlig påtale. (Kippe m.fl., 2004). Ved vold i nære relasjoner er det straffeloven § 219 som kommer til anvendelse. Det som er sentralt i denne paragrafen er spørsmålet om handlingen er grov eller gjentatt. Denne straffebestemmelsen er aktuell i oppgaven da handlingene ofte er både gjentatte og grove mot en man er i nær relasjon med eller noen i sin husstand. Men hva kan være årsaken til at enkelte utøver vold mot sin partner? Noen bakenforliggende årsaker til dette kan være med på å belyse hvorfor vold ofte oppstår i hjemmet. En årsak kan være at mannen føler behov for å ha makt og kontroll over kvinnen. Historisk sett har mannen hatt den maskuline og dominerende rollen, mens kvinnen er den underordnede. (NOU 2003 nr. 31). Regjeringen har skrevet en handlingsplan som tar for seg vold mot kvinner (2000-2003). Der skriver de at andre bakenforliggende årsaker til vold kan være sosial læringsteori, hvor vold enten er lært gjennom erfaring (prøving og feiling) eller ved modellering (observasjon av andres atferd). Rusmisbruk kan også dras inn som en bakenforliggende årsak. Ruspåvirkning kan føre til en lavere grense mot å utøve vold og volden blir ofte mer ukontrollert under alkoholrus. Forskning viser at alkohol i seg selv kan være en kilde til store konflikter i familien.

3.1 Statistikk/mørketall

01.01.06 trådte ny lov om mishandling i familieforhold i kraft. Endringene i straffeloven § 219 medførte derfor en økning i antall anmeldte tilfeller av mishandling i familieforhold, mens andre type voldslovbrudd fikk færre registreringer enn tidligere. I årene 2006-2008 ble det dermed en omfordeling i kriminalstatistikken i Norge. (Thorsen m.fl, 2009).

Det begås mange lovbrudd som ikke blir oppdaget, eller som legges merke til uten at de blir registrert anmeldt hos politiet. Gjerningsmenn og ofre blir dermed ikke registrert i politiets systemer. Dette kalles mørketall. (Thorsen m.fl, 2009). Mørketall er en stor utfordring for politiet. Hvordan skal politiet få kjennskap til all kriminalitet som oppstår hvis de voldsutsatte ikke gir uttrykk for at noe er galt? Vold i nære relasjoner skjer ofte i det private hjem, og kan derfor være vanskelig å oppdage. Aktuelle måter politiet likevel kan oppdage dette på kan være gjennom naboer eller andre, via melding fra en annen myndighet, ved utrykning etter melding eller ved at en av dem selv ringer inn til politiet. (Politidirektoratet, 2009).

Det kan hende at både kvinnen og mannen ønsker å skjule det som har skjedd av ulike grunner. Eksempelvis kan mannen ha truet kvinnen såpass at hun ikke tør å anmelde forholdet i frykt for hva han kan finne på etter dette, mens mannen trolig ikke ønsker å melde seg selv til politiet. Da vil anmeldelse utgå og politiet blir fortsatt i uvisshet om hva som foregår. Det fremkommer av strategiplanen av politidirektoratet (2009:5) at *"Politiet er avhengig av å få inn anmeldelser, tips og varsling og at vitner står frem, slik at mørketall kan reduseres."* Innen 2015 er dette et mål for politiet.

I følge politi.no erfares det likevel at pålitelig statistikk på familievold ikke er lett å få oversikt over. *"Det krever en spesiell bevissthet hos den som registrerer saker og i en stor etat er dette krevende. Statistikken gir oss likevel, over tid, en indikasjon på omfanget."* Det er mange som arbeider innen politietaten, og det er derfor vanskelig at alle følger opp arbeidet med vold i nære relasjoner like godt. Satsningsområdene kan også være ulike for de forskjellige politidistriktene, og da er det lett at statistikken blir skjev og uriktig over hele landet.

3.2 Politiets forebyggende virksomhet

Politidirektoratets håndbok i behandling av familievoldssaker (2002a) har satt opp noen hovedmål for første politipatrulje ved utrykning til vold i nære relasjoner. Det viktigste er først og fremst å få volden til å opphøre. Videre er det viktig å hindre at nye straffbare handlinger oppstår. Andre sentrale oppgaver er å ivareta partene og forsøke å trygge spesielt den voldsutsatte. Til slutt må politipatruljen vurdere beslutninger og tiltak som må gjøres på stedet, muligheten for å anmelde gjerningspersonen og et tverrfaglig samarbeid på stedet.

For å kunne forebygge vold i hjemmet er det vesentlig at politipatruljen har en viss kunnskap og forståelse rundt temaet. Lie (2011:324) skriver at man må ha kunnskap om kriminaliteten og risikoen for å bli utsatt for dette. Det kan være vanskelig som politibetjent å komme inn og skulle løse en situasjon om man ikke har noen tanker om eller kunnskap for bakgrunnen til voldsutøvelsen. Ut i fra oppdragets art og omstendighetene ved volden må politipatruljen vurdere hvilke tiltak man iverksetter. (NOU 2003 nr. 31). Gode beslutninger på stedet avhenger av god kunnskap rundt hendelsen. Så hvor ligger problemene? Kan de komme fra gruppenivå/familie, eller ligger de hos individet selv? Vil behandling eller straff bidra til å løse problemene, eller er begge deler aktuelt? På den ene siden kan man se på de bakenforliggende årsakene til at problemene har oppstått og muligheten for behandling av disse, mens på den andre siden ses dette på som et kriminalitetsproblem for politiet - det strafferettslige ved problemene. Politipatruljens forståelse av mannens vold bidrar til å stille objektivt i saken og se løsninger fra flere hold uten å låse seg fast til én løsning. Dette gjør at man unngår å havne i bekreftelsesfeller under løsning av oppdrag. (Ask m.fl., 2008).

3.3 Voldshjulet

Et hvert forhold kan by på utfordringer, men noen drar det lengre enn andre. Det er dessverre noen som opplever å bli utsatt for vold gjentatte ganger i et forhold. Likevel klarer de ikke å bryte ut av forholdet og komme seg vekk fra personen som utøver volden. Dette kalles voldshjulet. Det starter med at mannen utøver vold mot kvinnen, eller i enkelte tilfeller motsatt. (NOU 2003 nr. 31). Det er her politiet kommer inn i bildet. Sett i et forebyggende perspektiv, vil den viktigste perioden for politiet være rett etter voldsutøvelsen har skjedd. Det er da kvinnen er svakest, og det er da det er lettest å gripe inn i forhold til å skaffe en oversikt og nødvendig informasjon om hva som har skjedd. (Politidirektoratet, 2009). På en annen side må man vurdere kvinnens tilstand på dette tidspunktet. *"Å samtale om vold kan skape sterke*

følelser både hos voksne og barn.” (Politidirektoratet, 2009:43). Er hun i stand til å kunne la seg avhøre eller er hun så redd og oppsvirret at det ikke vil være forholdsmessig? Denne vurderingen må tas på hvert enkelt oppdrag ut i fra kvinnens tilstand på det aktuelle tidspunktet.

Etter at volden er utført kommer det en tid med mye skamfølelse og anger på det voldsutøveren har gjort. Mannen prøver sterkt å vinne tilliten tilbake og lover at slikt aldri skal skje igjen. Kvinnen kan ofte oppleve en sorgfølelse for mannen, hun ser hans sårbare og svake sider, og forstår han. (Askeland m.fl., 2002:74). Hun kan også sitte igjen med en skyldfølelse av at mannen utøvet vold mot henne. Ved at kvinnen føler en form for skyldfølelse i det som har skjedd, og mannen samtidig etter en voldsepisode kommer krypende tilbake, gjør ofte noe med kvinnen som gir henne et håp om at dette bare var en engangshendelse. De har jo hatt gode tider og mange fine opplevelser sammen foruten den kranglingen. (Politidirektoratet, 2009).

Askeland sier at en del kvinner slutter å gå ut og slutter og omgås andre. Andre måter å beskytte seg på vil være å benekte det som har skjedd, at hendelsen fremsettes som mindre alvorlig enn den egentlig er. Askeland mener også at bagatelliseringen kanskje hjelper kvinnen å fungere der og da, men at dette på sikt bidrar til å holde henne i voldsforholdet. (Askeland m.fl., 2002:69).

Videre prøver den voldsutsatte å glemme det som har skjedd og fortsetter forholdet som tidligere. Periodevis virker alt bra, men etter en stund begynner spenningen nok en gang å bygge seg opp og dette resulterer atter en gang til voldsutøvelse. (Politidirektoratet, 2009).

Slik har kvinnen havnet i en ond sirkel. Voldshjulet kan være vanskelig å bryte ut av, blant annet ettersom det ofte er følelser inn i bildet. *”Å bryte ut av forholdet forutsetter at hun slipper til følelsene av ubehag, redsel, sinne og fortvilelse, samt erkjennelsen av at hun kanskje vil trenge hjelp av andre”.* (Askeland m.fl., 2002:69).

Ønsker kvinnen å anmelde forholdet er det viktig å vite at det å anmelde en person man er i nær relasjon med oppleves vanskeligere enn om det hadde vært en fremmed gjerningsperson. (Riksadvokatens rundskriv, nr.3, 2008). Det kan være at de har barn sammen eller det kan være andre grunner, som økonomi, sosial status eller familie som gjør det vanskelig både å anmelde eller forlate et slikt forhold. Redsel for vold eller trusler kan også forekomme. (Politidirektoratet, 2009).

Tove Smaadahl, leder av Krisesentersekretariatet, sier i en artikkel om vold mot kvinner fra 2010 at vold i nære relasjoner som regel ikke starter med den fysiske volden.

Det starter med at mannen tar kontroll over deg og kommer med trusler. Han sier at noe er galt med vennene dine, nekter deg å jobbe og isolerer deg. Han tar kontroll over livet ditt. I starten kan dette kanskje minne om sjalusi, men når sjalusien går over til kontroll, da er det farlig. (Johannessen, 2010)

Smaadahl mener altså at volden starter psykisk og at det gradvis går over til fysisk vold.

3.4 Ulike forebyggende tiltak

Hovedformålet på oppdrag hvor det er vold i nære relasjoner er å forhindre at det oppstår nye straffbare forhold fra samme gjerningsmann. Risikoen for nye voldshendelser er størst i nærmeste tid etter politiets første møte med disse personene. Dette er noe politiet må være bevisst på. Politiets arbeid på stedet er derfor særdeles viktig. Det må foretas en grundig og konkret vurdering av faren for gjentakelse og hvorvidt vilkårene for bruk av tvangsmidler foreligger. (Politidirektoratet, 2009).

Det er flere tiltak politiet kan iverksette på et slikt oppdrag. Jeg har i denne oppgaven delt opp tiltakene etter akutte, midlertidige og langsiktige forebyggende tiltak. Jeg nevner litt om hva de ulike tiltakene er og har forsøkt å sette tiltakene opp i mot hverandre.

Akutte forebyggende tiltak

”Når en politipatrulje ankommer en adresse hvor det har vært melding om en voldshandling, er en av patruljens hovedoppgaver å avdekke hva som har skjedd på stedet.” (Aas, 2010:181). Politiet må skaffe seg så mye informasjon som mulig i en tidlig fase. (Politidirektoratet, 2009). Dette er viktig for den videre etterforskningen med tanke på at de er første patrulje på stedet. Det er kun de som er der og kan observere hvordan det ser ut på stedet, hvordan de involverte oppfører seg mot hverandre, hvem som er tilstede etc. Partene bør splittes for å få høre begge sin versjon av voldshendelsen. Et kjent ordtak er at *det er alltid to sider av en sak*. For å finne ut hva som har skjedd er det derfor nødvendig at man hører begge sidene før man tar stilling til videre tiltak. Politiet har derfor en viktig rolle i deres første møte med voldsutøver og den voldsutsatte.

Det kan hende det er nok at politiet ankommer stedet, snakker med partene og løser situasjonen der og da. En slik løsning vil både spare tid og arbeid for politiet i etterkant. På en annen side er det ikke politiets oppgave å mekle med partene på stedet når man står overfor en familievoldssituasjon. I en artikkel fra politiforum (2013) sier Edvardsen og Berg at;

Det handler om at voldsutsatte trenger beskyttelse, og at den som utøver volden hindres i å gjenta voldsbruken. For å forebygge ny voldsbruk, er det i tillegg til god etterforskning nødvendig med betydelig støtte og omsorg overfor de som er utsatt.

Mekling på stedet kan også bidra til å se hendelsen kun fra det ytre og ikke indre. Det kan føre til at hendelsen blir bagatellisert og at en sak som i utgangspunktet er meget alvorlig, ikke blir sett eller tatt på alvor. (Isdal m.fl., 2002). Dag Hareide hevder at politiets arbeid handler mer om å håndtere konflikter enn å bekjempe kriminalitet. Han viser til australsk forskning som viser at politiet kan bli lært opp til å bli bedre på å kommunisere med publikum på en måte som bidrar til å bygge ned konfliktene. (Sitert i Lie, 2011:174). ”OPS (Oppgjort på stedet) er et kjent begrep forbundet med politimessige gjøremål og oppdrag, men denne metoden har lite kraft i seg til å stoppe volden i et hjem.” (Edvardsen m.fl., 2013). Spørsmålet er om dette vil være mest forebyggende der og da eller om videre tiltak vil være mer hensiktsmessig?

Bruk av tvangsmidler er hjemlet i straffeprosessloven § 170a og sier følgende; ”Et tvangsmiddel kan brukes bare når det er tilstrekkelig grunn til det. Tvangsmidlet kan ikke brukes når det etter sakens art og forholdene ellers ville være et uforholdsmessig inngrep.”

Ved å pågripe gjerningsmannen hindres han i å begå nye straffbare forhold. Politiet må alltid ta valg ut i fra om aksjonen vil være forholdsmessig. Pågripelse er hjemlet i straffeprosessloven § 171. I mange tilfeller vil det beste grepet være å pågripe gjerningsmannen etter § 171 nr. 3 som handler om gjentakelsesfare. Spørsmålet er likevel hvor forebyggende dette tiltaket er. Gjerningsmannen blir tatt vekk fra stedet der og da, mens offeret blir igjen alene. Alle parter skjønner at gjerningspersonen kommer tilbake på et tidspunkt, og hvor mye har politiet egentlig forebygget situasjonen da? Har gjerningsmannen fått seg en lærepenge eller vil han gå tilbake til offeret og utøve ny vold på grunn av situasjonen som oppsto da han ble pågrepet? Minneapolis-eksperimentet for håndtering av familievoldssaker - ”The specific deterrent effects of arrest for domestic assault” er en velkjent effektstudie av politiets arbeid. Sherman og Berk (1984) sier at;

dette eksperimentet kunne påvise at pågripelse av mistenkte voldsutøvere var mer effektivt enn de andre politioperative løsningene (som mekling, rådgiving og bortvisning) i å forhindre gjentatte overgrep i nære relasjoner. Også denne studien førte til endringer i politipraksis henimot hyppigere arrestasjoner i denne type saker. (Sisert i Aas, 2010:170).

Skulle man benyttet seg av denne effektstudien i Norge, hadde det ført til at flere personer havnet i varetekt og det ville blitt mer papirarbeid og generelt arbeid for politiet. Ved mindre steder der det ikke er egne arrestforvarere måtte politiet selv ha sittet inne på kontoret for å passe på den innsatte, og ikke ute i gatene og vært synlige og gjort andre oppgaver. Der og da må man se etter beste måte å løse problemet på, og i slike saker er det spesielt viktig å se om det er noen tegn på gjentakelsesfare.

Midlertidige forebyggende tiltak

Hvis ikke de akutte tiltakene blir vurdert som tilstrekkelig, i form av frykten for gjentakelse, vil man se seg nødt til å vurdere ytterligere tiltak.

Politiet kan blant annet informere offeret om muligheten for voldsalarm. Politi.no skriver at en voldsalarm er ment for å ”gi volds- og/eller trusselutsatte personer en økt trygghet og bidra til å forebygge vold og trusler.” Det er en alarm som man bærer med seg hele tiden. Den kan se ut som en liten eldre mobil og alarmen utløses direkte hos politiet idet alarmknappen trykkes på. Personer som skaffer seg voldsalarm får opplæring i bruken av den. Voldsalarm kan derfor være svært aktuelt for personer som lever med vold i hjemmet. Frykt, redsel og utrygghet kan forebygges ved at den voldsutsatte får utdelt en voldsalarm som kan brukes i nød. En svakhet med voldsalarm er derimot at det er nødvendig at det foreligger GSM-dekning for at voldsalarmen skal funke. Dette gjør at bevegelsesfriheten til den som bærer alarmen blir begrenset. GPS'en i alarmen er avhengig av inntak av nok satellitter for å kunne si noe om hvor den trusselutsatte befinner seg. Den viser til enhver tid sist kjente posisjon, men den kan være misvisende. (Ot.prp. nr. 25, 2008-2009). En annen ulempe med en voldsalarm er at den kan skape en falsk trygghet. Hvis det plutselig skjer noe med offeret, så er det ikke sikkert at politiet rekker å komme til stedet før det kan være for sent, sier Margit Lømo i Landsforeningen mot voldsoffre. (Knudsen, 2006).

Ser vi på et annet tiltak, så kan besøksforbud være aktuelt. Besøksforbud står hjemlet i straffeprosessloven § 222 a. Advokathjelpen.no skriver at et besøksforbud vil si at en person kan få forbud mot å oppholde seg på bestemte steder, eller forbud mot å forfølge eller på annet vis kontakte personen som besøksforbudet gjelder imot.

Advokathjelpen.no skriver også at et besøksforbud er ment for å ivareta den voldsutsattes trygghet samtidig som det skal oppleves grensesettende for gjerningsmannen. Men her vil også den falske tryggheten kunne tiltre på lik linje med voldsalarmen. Det er ikke fysisk mulig å holde gjerningsmannen unna. Ønsker gjerningsmannen å bryte besøksforbudet for å kontakte vedkommende, så gjøres dette uten problemer. Brudd på besøksforbud er straffbart og står hjemlet i straffeloven § 342. En fordel for politiet når et besøksforbud er ilagt, er at man ikke er avhengig av ytterligere vold for å iverksette tiltak (tvangsmiddel). Det er nok at besøksforbudet brytes. (Ot.prp. nr. 81, 1999-2000). Ser man på besøksforbudet med voldsutøverens øyne, kan dette være med på å gjøre han enda farligere på grunn av det sinnet og den frustrasjonen han kan bygge seg opp. Har de barn sammen og det oppstår et besøksforbud, kan dette også være et hinder. Far ønsker å se barnet og motsatt, men besøksforbudet gjør at voldsutøveren straffes hvis han også oppsøker barnet.

Voldsalarm og besøksforbud er to tiltak som ofte brukes om hverandre. Når en person får et besøksforbud overfor en annen, så blir ikke nødvendigvis den voldsutsattes trygghetsfølelse noe større av den grunn. Derfor kan man få utdelt voldsalarm i tillegg til besøksforbudet hun har mot seg hvis det plutselig skjer noe. Det er personavhengig hvordan hver enkelt opplever trygghet. Noen ønsker kun ett av tiltakene og mener det holder, mens andre vil ha begge for å føle en ekstra trygghet i hverdagen. Som man ser så er det både fordeler og ulemper med begge disse tiltakene. Om den voldsutsatte opplever tiltakene som positiv eller negativ, avhenger av hvordan hun opplever trusselen og hvordan opplevelse hun selv har med bruk eller tilgang på voldsalarm og/eller besøksforbud.

Langsiktige forebyggende tiltak

Om de akutte eller midlertidige forebyggende tiltakene ikke hjelper, og volden vedvarer og oppleves gjentakende, kan enda ytterligere tiltak iverksettes.

Konfliktråd er et tiltak som kan benyttes på lengre sikt. For at dette skal være aktuelt er det nødvendig med samtykke fra begge parter. Et konfliktråd vil si at to parter som er i konflikt

møtes til en mekling for å løse problemet. Det er en upartisk mekler til stede for å holde samtalen på riktig spor, og hjelpe dem til å komme til enighet. Det må være en skadelidt eller fornærmet part for at saken skal kunne sendes til konfliktråd. (Lie, 2011). Situasjoner der det har vært vold i hjemmet er derfor veldig aktuelt for mekling i et konfliktråd og brukes som et forebyggende tiltak. Det fremkommer i Stortingsmelding 15 (2012-2013:116) at oppfølging i konfliktrådet samtidig skal være en følbar reaksjon der gjerningsmannen får en klar beskjed om at det han har gjort mot fornærmede ikke er akseptabelt.

Dette vil være med på å rettferdiggjøre/likestille saken mer for den fornærmede og oppleves straffende for mannen. Samtidig kan et møte i konfliktråd oppleves som negativt for den fornærmede. Møtet kan gjøre at voldshendelsen(e) ikke blir tatt så alvorlig som de kanskje burde. Det er lett å kunne bagatellisere voldshendelser ved at gjerningsmannen eksempelvis sier at slaget slettes ikke var så hardt som hun hadde forklart. (Askeland m.fl., 2002).

Et annet tiltak på sikt kan være ATV. ATV er en forkortelse for Alternativ Til Vold. Det fremgår av nettsiden til ATV at dette er et senter med behandlingstilbud for menn som utøver vold mot sin samlivspartner. For å få en slutt på volden, hjelper det ikke bare å endre atferd for at samlivspartneren skal føle seg tryggere. Utøveren må ta ansvaret for volden og slutte å slå, skriver Isdal og Råkil (2002). Voldsutøveren må være motivert for behandlingen og selv ønske en innleggelse. Askeland skriver at;

den sterkeste enkeltfaktoren som holder en kvinne fra å forlate en mann som bruker vold, er at han står på venteliste for hjelp eller er i behandling. Slik kan hans terapi bli et hinder for henne til å handle selv, og representerer dermed en falsk trygghet. (Askeland m.fl., 2002:67).

Om voldsutøveren ikke er motivert nok, kan dette føre til at volden fortsetter også etter behandlingen.

Begge disse tiltakene kan være aktuelle tiltak for å forebygge vold i nære relasjoner. Men det er på grunnlag av at voldsutøveren selv ønsker å gjøre noe med situasjonen for å få en slutt/endring på problemene. Er ikke voldsutøveren motivert og innstilt på en endring, vil verken møte i konfliktråd eller behandling hos ATV hjelpe.

3.5 Tverrfaglig samarbeid og utfordringer ved dette

Det er svært viktig at personer som blir utsatt for vold i nære relasjoner sikres et hjelpetilbud. (NOU 2003 nr. 31). Et hjelpetilbud krever samarbeid mellom flere etater. Tverrfaglig samarbeid mellom etater er viktig for å forebygge vold i nære relasjoner. Politiets viktigste samarbeidspartnere er helsevesenet, herunder ambulanse, sykehus, legevakt, psykiatri, barnevernet og krisesenter. (Aas, 2009). For å forebygge ytterligere vold i nære relasjoner er det viktig at politiet henvender seg til riktig etat i hvert oppdrag. Hvilke etater man bør samarbeide med kan variere fra oppdrag til oppdrag, derfor er viktigheten av kunnskap om de andre etatenes arbeid viktig for en best mulig løsning på situasjonene der og da eller på sikt. (Politidirektoratet, 2009). Målet ved slike oppdrag er å forebygge og hindre at mannen gjentar volden, men samtidig er det nødvendig at man tenker på kvinnen og eventuelt barnet opp i dette. Hvem kan ivareta dem? Er det barn inn i bildet, kan barnevernet snakke med og ta hånd om barnet, mens politiet konsentrerer seg om det straffbare som har skjedd. Kvinnen som her er offeret kan bli tatt hånd om av personer fra eksempelvis krisesenter. Krisesenter.no skriver at *”Et krisesenter er en institusjon som tilbyr hjelp til mennesker berørt av vold og seksuelle overgrep gjennom botilbud, praktisk hjelp og tilrettelegging, telefonkontakt, samtaler og utadrettet virksomhet.”*

Jo bedre det tverrfaglige samarbeidet er, desto bedre takler man situasjonene man blir stilt ovenfor. Man blir flinkere å ta hånd om og ivareta de involverte, både gjerningsmann, fornærmede og andre impliserte.

Samarbeidet er også viktig i den forstand at man får innhentet opplysninger man trenger for å skaffe seg et bilde av hendelsen samt bakenforliggende årsaker til at hendelsen kan ha oppstått. Likevel kan det oppstå enkelte utfordringer med det tverrfaglige samarbeidet, nemlig taushetsplikten. *”Taushetsplikten er begrunnet i at den personen opplysningen angår, skal ha kontroll over spredningen av sine private opplysninger. Taushetsplikten er med på å opprettholde publikums tillit til hvordan politiet behandler sensitive personopplysninger.”* (Lie, 2011:75). Blir reglene for taushetsplikten brutt, blir det et problem som vanskeliggjør samarbeidet mellom etatene. Alle offentlige etater er i stor grad pålagt taushetsplikt ved lov. (NOU 2003 nr. 31:195). For politiets del er det politiloven § 24,4 ledd nr. 2, som gjelder. Myhrer (2011) sier at det ikke er noe hinder at opplysninger blir gjort kjent for andre offentlige etater så lenge formålet er å forebygge eller avverge straffbare handlinger. Motsatt vei kan det være verre å få skaffet seg den nødvendige informasjonen politiet trenger, da de andre etatene har strengere taushetsregler enn politiet.

Kapittel 4 - Oppsummerende avslutning

Når politiet får inn meldinger om mulig vold i nære relasjoner, er det viktig at politipatruljen sitter med kunnskap på hva de kan møte når de kommer til frem til bopelen. Når man ankommer stedet vet man aldri hva man møter eller hvordan situasjonen er, da handler det om at man er mentalt forberedt på det man kan møte.

Når det foreligger mistanke om at det er begått en straffbar handling mot noen man er i nær relasjon med eller noen i sin husstand, skal politiet rykke ut til stedet. Politiets oppgave er ikke bare å finne ut av den straffbare handlingen og prøve å løse problemet. De skal også beskytte borgerne ved å gi dem den tryggheten de trenger, vise at samfunnet bryr seg og at slike hendelser ikke tolereres. Politiet må derfor iverksette forebyggende tiltak slik at volden skal opphøre. Hvilke beslutninger og tiltak som iverksettes på stedet kommer an på situasjonen der og da og den informasjonen man får fra de involverte. Her er det ekstra viktig å se på situasjonens grovhet og om den er gjentatt. For at statistikken på sikt skal peke nedover må hendelser med vold i nære relasjoner komme frem i lyset på en sterkere måte enn tidligere slik at politi og andre samarbeidspartnere sammen kan arbeide for å bekjempe volden.

4.1 Litteraturliste

- Aas, G. (2010). Politisosiologi som forskningstradisjon. I H. I. Gundhus, K. Hellesø-Knutsen & C. T. Wathne (Red.), *Politivitenskap på egne ben?: En essaysamling*. (PHS forskning, 2010:1). Oslo: Politihøgskolen.
- Aas, G. (2013). *Politiets erfaringer med, og håndtering av, volden i nære og familiære relasjoner*. Oslo: Politihøgskolen. Upublisert.
- Ask, K. & Granhag, P. A. (2008). Psykologiske påverkansfaktorer ved utredningsarbeide. I P. A. Granhag & S-Å. Christianson (Red.), *Handbok i råttspsykologi*. Stockholm: Liber.
- Askeland, I. R., Strand, A. & Sætre, I. (2002). Voldsutsatte kvinners erfaringer: Et bidrag til arbeid med menn som utøver vold. I M. Råkil (Red.), *Menns vold mot kvinner: Behandlingserfaringer og kunnskapsstatus*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving for studenter (5.utg.)*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Edvinsen, K. (2009). *Ordenstjeneste*. Forlaget Vett & Viten.
- Isdal, P. I. & Råkil, M. (2002). Volden er mannens ansvar: Behandling av mannlige voldsutøvere som tiltak mot kvinnemishandling. I M. Råkil (Red.), *Menns vold mot kvinner: Behandlingserfaringer og kunnskapsstatus*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kippe, H. & Seiersten, A. (2004). *Alminnelig strafferett med innføring i spesiell strafferett. 2. utgave*. Forlaget Vett & Viten AS.
- Lie, E.M. (2011). *I forkant. Kriminalitetsforebyggende politiarbeid*. Gyldendal akademisk.
- Myhrer, T-G. (2011). *Vern eller hinder?: Taushetsplikten i det kriminalitetsforebyggende samarbeid mellom etatene*. Oslo: Politihøgskolen.
- Politidirektoratet. (2002a). *Politiets behandling av familievoldssaker*. Håndbok. Oslo: Politidirektoratet.
- Politidirektoratet. (2009). *Politiets arbeid mot vold i nære relasjoner: En veiledning fra Politidirektoratet*. Oslo: Politidirektoratet.
- Politidirektoratet. (2009). *Politiets strategi 2010-2015*. Oslo: Politidirektoratet.
- Thorsen, L. R., Lid, S. & Stene, R. J. (2009). *Kriminalitet og rettsvesen 2009*. Oslo: Statistisk sentralbyrå.

4.2 Nettartikler/nettsider

- Advokathjelpen.no. Besøks og kontaktforbud.
http://advokathjelpen.no/saksomr_der/overgrep/bes_ks_og_kontaktforbud/.
Hentet 17.12.13.
- Atv-stiftelsen.no. Alternativ til vold. <http://atv-stiftelsen.no/>. Hentet 17.12.13
- Edvardsen, O & Berg, C. R. (2013) Familievold er ikke en konflikt som politiet skal mekle på stedet.
<http://www.politiforum.no/no/nyttig/fagartikler/Familievold+er+ikke+en+konflikt+som+politiet+skal+mekle+på+stedet.d25-T2dbO2f.ips>. Publisert 02.09.13, sist oppdatert 02.09.13. Hentet 09.05.14.
- Handlingsplan. (2000-2003). Regjeringens handlingsplan ” Vold mot kvinner”. Kapittel 4.
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/tema/kriminalitetsbekjempelse/vold-i-nare-relasjoner/handlingsplan-vold-mot-kvinner/4.html?id=217197>. Sist oppdatert: 15.10.2013. Hentet 09.05.14.
- Johannessen, M. (2010) Vold mot kvinner: Kampen for et trygt liv.
<http://nhi.no/forside/vold-mot-kvinner-kampen-for-et-trygt-liv-35917.html>.
Publisert: 17.11.2010. Hentet 13.01.14.
- Knudsen, S. Ø. (2006). Voldsalarm gir falsk trygghet.
<http://www.nrk.no/norge/voldsalarm-gir-falsk-trygghet-1.1245337>. Publisert 01.11.2006, kl. 07:01. Hentet 12.04.14.
- Krisesenter.no. Krisesenter.
<http://www.krisesenter.no/krisesenter.php?geo=hensikt>. Sist oppdatert, april 2009.
Hentet 13.01.14.
- Ot.prp. nr. 25. (2008-2009). Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (kontaktforbud med elektronisk kontroll, endring av saksbehandlingsreglene for besøksforbud mv.)
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/regpubl/otprp/2008-2009/otprp-nr-25-2008-2009-/2/1/1.html?id=540783> Hentet 11.05.14.
- Ot.prp. nr. 81. (1999-2000). Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (bruken av varetektsfengsling mv.)
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/regpubl/otprp/19992000/otprp-nr-81-1999-2000-/5.html?id=162053> Hentet 11.05.14.

- Politi.no. Mobil voldsalarm.
https://www.politi.no/rad_fra_politiet/vold_i_nare_relasjoner/voldsoffer_og_kvinner/mobil_voldsalarm/. Sist oppdatert: 01.12.2010, kl. 13:27. Hentet 17.12.13.
- Politi.no. Statistikk.
https://www.politi.no/rad_fra_politiet/vold_i_nare_relasjoner/statistikk/. Sist oppdatert: 22.08.12, kl. 11:15. Hentet 02.01.14.
- Rundskriv fra Riksadvokaten nr. 3 (2008). Familievold.
<http://www.riksadvokaten.no/filestore/Dokumenter/2008/Rundskrivnr3for2008-Familievold.pdf>. Hentet 09.05.14.
- Stortingsmelding 15. (2012-2013). Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner. Det handler om å leve.
<http://www.regjeringen.no/pages/38254171/PDFS/STM201220130015000DDDPDFS.pdf>. Hentet 06.05.14.

4.3 Lovverk

- Politiloven. Lov om politiet av 4. august 1995 nr. 53.
- Straffeloven. Almindelig borgerlig straffelov av 22. mai 1902 nr. 10.
- Straffeprosessloven. Lov om rettergangsmåten i straffesaker av 22. mai 1981 nr. 25.

4.4 Selvvalgt pensum

- Aas, G. (2009). *Politiinngrep i familiekonflikter*. Oslo: Det juridiske fakultet, Universitet i Oslo.
- Isdal, P. (2000). *Meningen med volden*. Kommuneforlaget AS.
- NOU. (2003 nr. 31). *Retten til et liv uten vold. Menns vold mot kvinner*. Oslo: Statens forvaltningstjeneste, Informasjonsforvaltningen.